

KUNTAVAALIT 2021

6

**KEINOA
VARMISTAA PIENITULOISTEN
PERHEIDEN LASTEN
HYVINVOINTI KUNNISSA**

Pelastakaa Lapset

**”
TURVALLINEN
OLO SYNTYY SIITÄ,
ETTÄ AIKUISIA ON
SAATAVILLA.”**

PIDETÄÄN VÄHÄVARAISISTA LAPSISTA JA NUORISTA HUOLTA

Koronaviruspandemia on muuttanut yhteisöjen elämää pysyvästi kaikkialla maailmassa. Lapset, nuoret ja perheet ovat eläneet pitkiä aikoja eristyksissä ja joutuneet pidättäytymään sosiaalisesta elämästään, koulunkäyntiä, harrastustoimintaa, työelämää ja vapaa-aikaa on rajoitettu ja järjestetty toisin. Sosiaalinen eristäytyminen on koetellut myös sukupolvien välisiä hoivasuhteita: perheen ja suvun tuoma turvallisuuden tunne on saattanut heikentyä, mikä on voinut tuottaa huolia.

Monien perheiden talous on vanhempien lomautuksen, työttömyyden tai töiden vähenemisen takia saanut lyhyen ajan sisällä kovia kolhuja. Koronaepidemia on saattanut aiheuttaa ylimääräistä murhetta selviytymisestä erityisesti niille köyhyydessä eläville lapsille ja nuorille, joilla on jo ennen koronavirusta ollut toimeentuloon liittyviä haasteita arjessaan. Koronakriisi on vaatinut vähävaraisten perheiden vanhemmilta erityistä paineensietokykyä, kun elanto ja selviytymiskeinot ovat saattaneet kaventua entisestään.

Epidemia on osoittanut suomalaisen yhteiskunnan vahvuudet, mutta toisaalta myös osittain näkymättömissä olevan eriarvoistumiskehityksen. On selvää, että tarvitsemme vielä parempia turvaverkkoja heikoimmassa asemassa olevien lasten

tukemiseksi ja rajoitustoimien takia piiloon jääneiden lasten suojelemiseksi. Kuntapäätäjillä on oltava riittävät tiedot ja taidot sekä tahtoa toimia niin, että myös kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevilta lapsilta, nuorilta ja lapsiperheiltä saatu tieto ohjaa päätöksentekoa kunnissa.

Kuntavaalit 2021 jäävät historiaan erityisinä vaaleina. Ei vain siksi, että ne ovat viimeiset perinteiset kuntavaalit, vaan ensisijaisesti siksi, millainen tahto tulevilla kuntapäätäjillä on tukea asukkaitaan koronakriisistä nousemisessa. Seuraavan valtuustokauden päätöksillä ja investoinneilla on pitkäkestoisia vaikutuksia lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin. Lapsiin ja nuoriin tehty taloudelliset panostukset tuottavat investoinnit moninkertaisina takaisin.

Pelastakaa Lapset haluaa tukea kuntapäätäjiä, jotta he toimivat johdonmukaisesti lasten hyvinvoinnin edistäjinä kunnissa. Tätä varten olemme laatineet seuraavat kuusi suositusta, jotka johdattavat päätäjiä tekemään lapsen oikeuksia edistäviä päätöksiä. Jokaisen suosituksen yhteydessä on myös lasten suosituksia, jotka on kerätty vuoden 2020 Lapsen ääni -kyselyn avoimista vastauksista ja Pelastakaa Lasten toimintojen piirissä olevilta lapsilta ja nuorilta.

1

KÖYHIEN JA VÄHÄ- VARAISTEN PERHEIDEN HYVINVOINTI ON VARMISTETTAVA

Näissä vaaleissa meille tärkeintä on varmistaa köyhien ja vähävaraisten perheiden toimeentulo ja hyvinvointi. Suomessa köyhyydessä eläviä lapsia on ainakin 112 000¹ ja riski erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lapsiperheiden vähävaraisuuteen on kasvanut². Köyhyys on 2000-luvulla periytynyt aiempaa voimakkaammin³.

Koronaviruspandemiasta seuranneet rajoitukset ja niiden seuraukset ovat entisestään vaikeuttaneet toimeentuloon liittyviä haasteita sekä syventäneet lasten ja perheiden välistä eriarvoisuutta. Lomautukset, irtisanomiset ja välttämättömien menojen kasvu ovat lisänneet monien perheiden taloudellisia vaikeuksia ja rikkoneet arjen rutiineja. Työttömyysaste oli vuoden 2020 lokakuussa 7,4 prosenttia, kun se vuotta aiemmin oli 6,2 prosenttia⁴.

Lapsena koetulla köyhyydellä on merkittäviä vaikutuksia lasten arkeen ja elämän kulkuun. Perheen köyhyys vaikuttaa lasten fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin, koulunkäyntiin, harrastuksiin ja sosiaalisiin suhteisiin.

Vuonna 2019 Pelastakaa Lasten Lapsen ääni -kyselyssä keräsimme 13-17-vuotiaiden lasten kokemuksia vähävaraisuudesta. Lasten mukaan huoltajien taloudellinen tilanne näkyy perheessä materiaalisena puutteena ja rajoittaa merkittävästi vapaa-ajan viettoa. Vähävaraisista vastaajista jopa 76 % oli kokenut syyllisyyttä perheensä taloudellisen tilanteen takia. Köyhyys vaikuttaa myös tulevaisuuteen, ja 16 % vähävaraisten perheiden lapsista kertoikin, ettei usko koskaan saavuttavansa unelmiaan.⁵

Vuoden 2020 kyselyssä selvitimme, miten kevään 2020 poikkeusolot vaikuttivat lasten elämään. Matalatuloisiksi perheensä luokitelleista lapsista 57 % oli huolissaan perheensä toimeentulosta ja jopa 62 % oli huolissaan huoltajansa jaksamisesta. Itselleen tai perheelleen apua arjesta selviämiseen koki tarvitsevansa noin puolet matalatuloisten perheiden lapsista. Kaikista vastaajista noin kolmasosa kertoi, että on joskus tuntenut taloudellisen tilanteen takia itsensä vähemmän arvokkaaksi, ulkopuoliseksi tai tullut kiusatuksi.⁶

LASTEN SUOSITUKSET

”Perhettäni voitaisiin avustaa mielenterveyspalvelulla, päihdepalvelulla, sosiaalihuollolla, terveydenhuollolla ja rahallisesti.”

”Kysellä enemmän kuulumisia, pitää tiiviimmin yhteyttä.”

KUNTAPÄÄTTÄJÄT EDISTÄVÄT LASTEN SUOSITUKSIA

Varaamalla riittävästi resursseja täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen perheiden ahdingon helpottamiseksi.⁷

Helpottamalla yksinhuoltajien tilannetta ja varmistamalla, että kotipalvelut ja perhetyö toimivat ja yksinhuoltajat saavat lastenhoitoapua. Kuntien tulisi huolehtia tästä yhteistyössä järjestöjen kanssa.

Varmistamalla, että tukea tarvitsevat lapset, nuoret ja perheet tunnustetaan kunnissa ja että näille perheille suunnatut sosiaalipalvelut ovat riittäviä ja oikea-aikaisia.

Takaamalla, että lapset ja perheen yksilöllinen tilanne huomioidaan myös palveluissa, jotka on suunnattu vanhemmille, huoltajille ja muille lasten elämässä oleville aikuisille.

Kohtaamalla erilaisissa tilanteissa olevia lapsia, nuoria sekä perheitä ja hyödyntämällä köyhyyden kierteen katkaisemisessa heidän kokemuksiaan sekä kouluterveyskyselyn ja sen kaltaisten tutkimusten tuloksia..

Tekemällä päätöksiä ja investointeja, jotka tukevat palveluiden joustavaa yhteensovittamista.

2

ON OSATTAVA ARVIOIDA, MITEN PÄÄTÖKSET VAIKUTTAVAT LAPSIIN

Kuntien vastuu köyhyyden ennaltaehkäisyssä ja vähentämisessä korostuu koronan aiheuttaman poikkeustilanteen aikana ja sen jälkeen. Kuntien tulee osaltaan taata yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään elämään lapsen perhetaustasta tai muista eriarvoistavista tekijöistä huolimatta.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus edellyttää, että kaikissa lapsia koskevissa päätöksissä on arvioitava niiden vaikutukset lapsiin⁸. Lapsivaikutusten arvioinnin tulee olla kiinteä osa päätöksentekoa, jotta päätösten kielteisiä vaikutuksia voidaan ennaltaehkäistä ja myönteisiä seurauksia edistää⁹.

Ennakoarvioinnin tekeminen edellyttää riittävää tietoa, ratkaisujen vertailua sekä päätösten toimeenpanon seuranta. Ennakoarvioinnissa keskeistä on kuulla niitä lapsia, joihin päätöksellä on suoria tai epäsuoria vaikutuksia ja tunnistaa kunkin päätöksen kannalta kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat lapset ja lapsiryhmät. Sukupuolen huomioiminen talousanalyysissä ja suunnitelmissa köyhyyden rakenteellisten syiden poistamiseksi kaipaa vielä paljon työtä kunnissa.

Lapset ja perheet huomioiva päätöksenteko on investointi kunnan tulevaisuuteen. Lapsivaikutusten arvioinnin periaatteiden mukaisesti kunnissa tulisi soveltaa myös lapsilähtöistä budjetointia, jolloin lapset huomioidaan kokonaisvaltaisesti kunnan talouden suunnittelussa, päätöksissä, toimeenpanossa ja seurannassa.¹⁰

Lasten hyvinvointi ei saa vaarantua myöskään kunnan taloudellisten vaikeuksien takia. Päätöksenteon huolellinen valmistelu ja lapsivaikutusten arviointi ovatkin ensiarvoisen tärkeitä silloin, kun kunnan käytettävissä olevat resurssit ovat niukat ja palveluja joudutaan karsimaan tai järjestelemään uudelleen.

Jos lasten kannalta kielteisiltä päätöksiltä ei voida välttyä, kunnilla tulee olla valmiuksia ehkäistä ja lievittää päätösten kielteisiä vaikutuksia. Koronavirusepidemiasta selviytyäksemme päätöksiä kunnan taloudesta ei pidä tehdä hätiköiden tai kapea-alaisesti, vaan lasten ja perheiden hyvinvointiin tulee panostaa johdonmukaisesti.

LASTEN SUOSITUKSET

”On epäreilua, että vain aikuiset saavat päättää, miten elämme. Olemme mekin ihmisiä, joilla pitäisi olla oikeuksia päättää elämästään!”

”Toivoisin, että meitä nuoria huomioitaisiin enemmän, koska olemme maamme tulevaisuus.”

”Mielestäni nuorten henkistä hyvinvointia ei ole otettu huomioon tarpeeksi koronasta johtuvien poikkeusolojen aikana eikä normaalioloissakaan.”

KUNTAPÄÄTTÄJÄT EDISTÄVÄT LASTEN SUOSITUKSIA

Perehtymällä ja sitoutumalla ihmisoikeuksien vaikutusten arvioinnin periaatteisiin ja varmistamalla, että arviointi on kiinteä osa kunnan päätöksentekoa.

Ymmärtämällä lapsibudjetoinnin periaatteet ja edistämällä niitä kunnan talouden suunnittelussa, toimeenpanossa ja seurannassa.

Suunnittelemalla kuntataloutta niin, että sen vaikutuksia lapsiin voidaan seurata iän, sukupuolen ja muiden lapsen hyvinvointia määrittävien tietojen pohjalta.¹¹

Varmistamalla, että lasten ja nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset saavat riittävää tietoa ja koulutusta lasten oikeuksista ja niiden edistämisestä omassa työssään.

Sitoutumalla lapsiystävällisen kuntamallin periaatteisiin ja toimintatapoihin.¹²

3

LASTEN OSALLISUUTTA ON EDISTETTÄVÄ

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, Suomen perustuslain ja muun lainsäädännön mukaan lapsilla on oikeus olla osallisina heihin vaikuttavassa päätöksenteossa. Lapset tuleekin tunnistaa kunnissa yhdenvertaisina ja aktiivisina asukkaina, joilla on arvokasta sanottavaa niin arkisesta hyvinvoinnista kuin kuntien kehittämisestäkin.

Lasten näkökulmasta osallisuuden tulee olla vastavuoroista ja jatkuvaa arkista toimintaa niiden ihmisten kanssa, joita lapset kohtaavat omassa elämässään vaikkapa päiväkodeissa, kouluissa ja lähiyhteisöissä. Osallisuus tarkoittaa mahdollisuutta saada tietoa, vaikuttaa, ilmaista mielipiteitä ja saada tukea niiden ilmaisuun lapsen iän ja kehitystason mukaisesti¹³. Oikeus osallisuuteen koskettaa kaikkia lapsia, ja erityisesti vähävaraisten, maahanmuuttajien, vammaisten ja eri syistä syrjintää kokevien lasten osallisuutta tulee edistää aktiivisesti. Kunnissa etenkin pienille lapsille suunnatut osallistumisen väylät ja keinot ovat puutteellisia¹⁴.

Osallisuus edellyttää paitsi lapsen ikään, kielitaitoon ja kommunikoinnin tapaan nähden sopivalla tavalla annettua tietoa, myös kannustusta, erilaisia väyliä sekä joustavia toimintatapoja. Onkin olennaista tunnistaa, missä asioissa lapsi haluaa olla osallinen ja vaikuttaa, sekä löytää lapsille yhdenvertaiset, ymmärrettävät ja mielekkäät tavat tähän. Osallisuuden onnistumisen mittarina tulisi pitää lasten omia kokemuksia siitä, kokevatko he osallisuutta elämässään ja onko heitä kuultu päätöksenteossa sopivalla tavalla.

LASTEN SUOSITUKSET

”Minusta meidän nuortenkin mielipidettä tulisi kuunnella tässä poikkeustilassa!”

”Nuorilta tulisi kysyä, mitä he haluavat, ja järjestää se yhdessä heidän kanssaan.”

”Pitää olla joku aikuinen, jolle voi kertoa kaiken.”

KUNTAPÄÄTTÄJÄT EDISTÄVÄT LASTEN SUOSITUKSIA

Edistämällä lapsia arvostavaa toimintakulttuuria kunnassa ja varmistamalla, että lasten näkökulmia kunnioitetaan ja huomioidaan aidosti myös päätöksenteossa.

Kehittämällä pienten lasten yksilölliseen kohtaamiseen perustuvaa kuulemistä ja osallisuutta arjen yhteisöissä ja palveluissa.

Varmistamalla, että lapset ja nuoret ovat ideoimassa, kehittämässä ja arvioimassa heille suunnattuja ja heidän elämänsä vaikuttavia palveluja.

Investoimalla kunnan henkilöstön koulutukseen lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseksi sekä haavoittuvassa asemassa olevien lasten tunnistamiseksi.

Varmistamalla, että lapset ja nuoret osallistuvat ja tarjoavat kehittämis ehdotuksia kriiseistä selviytymiseen kunnissa.

”

ON TÄRKEÄÄ,
ETTÄ JOKU HUOMAA,
JOS LAPSI ITKEE.
HILJAA ITKEMINEN
SATTUU ENEMMÄN.”

4

LASTEN TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA ON TUETTAVA JOHDONMUKAISESTI

Vaikka lasten terveydentila Suomessa on yleisesti parantunut, lasten väliset terveyserot ovat kasvaneet ja vanhempien toimeentulo sekä sosioekonominen asema vaikuttavat merkittävästi lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Tulevalla valtuustokaudella onkin erityisen tärkeää huolehtia vähävaraisten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien ryhmien terveyden tukemisesta.

Vaikka lapset ja nuoret eivät ole koronaviruksen ensisijaista riskiryhmää, rajoitustoimilla on ollut vaikutuksia heidän hyvinvointiinsa. Vuoden 2020 Lapsen ääni -kyselyssä matalatuloisten perheiden lapsista peräti 43 % raportoi henkisen hyvinvointinsa olevan erittäin tai melko huono, kun taas kaikista vastaajista vastaava osuus oli 27 %. Erilaisten rajoitusten takia joidenkin lasten fyysinen terveys on voinut kärsiä myös palveluaikojen venymisen, heikentyneen hoivan, väkivallan tai ravitsevan ruuan puutteen takia.

Jos kouluikäisten hyvinvointi vaarantuu, tärkeässä asemassa ovat erityisesti arjessa helposti lähestyttävät ja turvalliset aikuiset esimerkiksi oppilashuollon tai nuorisotoimen palveluissa. Pienempien lasten ja heidän huoltajiensa terveyden kannalta keskeisiä ovat neuvola- ja kotipalvelut sekä varhaiskasvatus ja myös erilaiset vertaistukea tarjoavat ryhmät.

Jotta lasten ja perheiden huoliin ja haasteisiin voidaan suhtautua vakavasti riittävän varhain, kuntien ammattilaisilla tulee olla tarvittavat resurssit lasten ja perheiden kohtaamiseen, kuulemiseen ja viipymättömään palveluntarpeen arviointiin.

Lasten hyvinvoinnin kokonaisvaltainen edistäminen ja varhainen tuki ennaltaehkäisevät myös lastensuojelun kuormitusta. Kuntien palveluntarjoajien jatkuvan yhteistyön ja esimerkiksi perhekeskusten kehittäminen on tärkeää, jotta palvelut muodostaisivat saumattoman kokonaisuuden ja tukimuodot olisivat johdonmukaisia lapsille, nuorille ja heidän perheilleen.

LASTEN SUOSITUKSET

”On tärkeää, että joku huomaa, jos lapsi itkee. Hiljaa itkeminen sattuu enemmän.”

”Turvallinen olo syntyy siitä, että aikuisia on saatavilla.”

”Nuorten mielenterveyspalveluita pitäisi lisätä Suomessa huomattavasti enemmän muutenkin kuin epidemian aikana. Jonot ovat pitkiä kaikkialle ja itsekin olen jäänyt ilman hoitoa tämän takia ja se on yksi syistä, jonka vuoksi nyt koronaepidemian aikana mielentilani on heikentynyt.”

KUNTAPÄÄTTÄJÄT EDISTÄVÄT LASTEN SUOSITUKSIA

Ennaltaehkäisemällä vähävaraisuudesta johtuvia terveyseroja kokonaisvaltaisesti.

Takaamalla, että palvelut ovat helposti lähestyttäviä ja lapset sekä nuoret pääsevät nopeasti tarvitsemiensa palveluiden piiriin.

Kiinnittämällä erityistä huomiota niihin lapsiin, jotka ovat haavoittuvassa asemassa perhetaustan, vammaisuuden tai traumatisoivien tapahtumien, kuten pakolaisuuden tai väkivallan takia.

Varmistamalla, että lasten ja perheiden palveluiden tasosta ja saatavuudesta huolehditaan myös taloudellisesti haasteellisina aikoina.

Kehittämällä kunnan palvelujen saatavuutta niin, että arjen ja työn yhteensovittaminen on lapsiperheissä mahdollista.

Varmistamalla, että kunnissa panostetaan riittävästi mielenterveyspalveluihin sekä lasten ja huoltajien mielenterveyttä edistävään kasvatukseen.

Lisäämällä henkilöstöä lastensuojeluun pitkäjänteisen lastensuojelutyön turvaamiseksi.

5

LASTEN KASVU ON TURVATTAVA VARHAISKASVATUKSESTA AIKUISUUTEEN

Kodin ohella päiväkodit, hoitopaikat, esikoulut ja koulut ovat lasten keskeisiä kasvuympäristöjä, jotka tukevat lapsen tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä uskoa omiin vahvuuksiin¹⁵.

Köyhyyden ylisukupolvinen kierre voidaan katkaista yhdenvertaisella koulutuksella. Vaikka varhaiskasvatuksen osallistumisaste on ollut nousussa, noin viidesosa 3–5-vuotiaasta lapsista on edelleen varhaiskasvatuksen ulkopuolella¹⁶. Vähävaraisten perheiden lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen muita lapsia harvemmin¹⁷, vaikka se tukisi erityisesti köyhyydessä elävien lasten hyvinvointia ja tasaisi perhetaustasta johtuvaa eriarvoisuutta ja esimerkiksi oppimiseen liittyviä eroja.

Koronaepidemia on paljastanut peruskoulu- ja lasten eriarvoiset mahdollisuudet. Etäopetukseen siirryttäessä osalla lapsista opinnot jatkuivat ongelmitta, mutta esimerkiksi riittämättömät opiskeluvälineet, tuen puute, oppimisen haasteet ja erilaiset vaikeudet kotioissa vaikeuttivat monien lasten ja nuorten koulunkäyntiä. Nämä haasteet ja esimerkiksi koulukiusaaminen koskettavat erityisesti vähävaraisten perheiden lapsia myös tavallisessa kouluarjessa.

Vaikka nykyisessä hallitusohjelmassa on sitoumus maksuttomiin toisen asteen opintoihin siirtymiseksi, uudistus vie vielä useamman vuoden. Siksi kuntien tulee edelleen tehdä jatkuvaa työtä varmistaakseen, että myös toisen asteen opiskelijat saavat yhdenvertaiset mahdollisuudet opiskeluun, eivätkä vähävaraiset ja muulla tavoin haavoittuvassa asemassa olevat nuoret putoa opinnoista.

LASTEN SUOSITUKSET

”Pyytäkää opettajia tekemään opetuksesta sellaista, että kaikki huomioidaan. Ei vaan niitä, jotka osaa.”

”Toisen asteen tulisi olla ilmainen. Kirjoja ei tarvitsisi uusia niin usein, ja kirjoja voisi kierrättää. Tämänhetkinen tilanne on todella epäreilu vähävaraisille perheille ja niille, jotka joutuvat kustantamaan itse opiskelunsa ilman vanhempien tukea.”

”Lukion kirjat ovat kalliita. Opiskelu helpottuu, kun lukio siirtyisi maksuttomaksi. Kirjojen lisäksi on hankittava hyvä tietokone, puhelin yms. materiaalia, jotka nostavat huomasti opiskelun kustannuksia.”

”Lukio-opiskelun pitäisi olla kaikille ilmaista. Nyt on kuitenkin yleisesti kaikille maksettavana kirjat, kokeet, lisenssit, kirjoitukset ja matkat.”

KUNTAPÄÄTTÄJÄT EDISTÄVÄT LASTEN SUOSITUKSIA

Selvittämällä, mitkä tekijät aiheuttavat eriarvoisuutta varhaiskasvatuksessa oleville lapsille ja lapsiperheille sekä tekemällä päättäjinä korjaavia toimenpiteitä.

Varmistamalla, että yhä useampi lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen.

Takaamalla ala- ja yläkoulujen oppilaille sekä toisen asteen opiskelijoille tarvittavat ja laadukkaat välineet opiskeluun myös etäopetuksessa.

Huolehtimalla, että tukiopetuksessa, tehostetussa ja erityisen tuen tarpeessa olevat oppilaat saavat riittävän tuen oppimiseen.

Kuulemalla lapsia ja käyttämällä jo olemassa olevaa tietoa (esimerkiksi kouluterveyskyselyitä) kiusaamiskokemusten vähentämiseksi koulussa ja vapaa-ajalla.

6

PAIKALLISTA YHTEISÖLLISYYTTÄ ON HYÖDYNNETTÄVÄ KUNTIEN VOIMAVARANA

Poikkeusolojen aikana kunnissa syntyi toimivia tapoja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi ja asukkaiden tukemiseksi vapaaehtoisvoimin. Muutakin vastaavaa paikallisyhteisöjen elinvoimaisuutta edistävää toimintaa, kuten julkista keskustelua, monipuolisia harrastusmahdollisuuksia sekä tapahtumia ja tempauksia, tarvitaan myös jatkossa.

Yhteinen tekeminen ja avoin päätöksenteon kulttuuri edistävät yhteisöllisyyttä. Kun lapset ja nuoret tuntevat, että heidän tarpeillaan ja toiveillaan on merkitystä kunnassa, he kokevat todennäköisemmin olevansa kiinteämpi osa yhteisöä. Lapsilla ja nuorilla on oikeus omaan yhteisölliseen elämäänsä, ja sille on annettava erityinen tila ja tuki kunnissa.

Kaikilla lapsilla on oikeus leikkiä ja viettää vapaa-aikaa haluamallaan tavalla¹⁸. Mielekäs vapaa-ajan tekeminen ja harrastukset kasvattavat lasten itsevarmuutta ja sosiaalisia taitoja. Harrastukset tarjoavat myös mahdollisuuden saada tukea muilta lapsilta tai aikuisilta. Lasten ja nuorten monipuolinen harrastaminen tekee kunnasta elinvoimaisen ja vireän.

Harrastamisen mahdollisuudet liittyvät selkeästi tulotasoon ja asuinpaikkaan. Vuoden 2020 Lapsen ääni -kyselyssä kysyimme lasten mielipiteitä siitä, miten kaikilla olisi mahdollisuus harrastaa. Satojen avointen vastausten perusteella on ilmeistä, että nuoret toivovat harrastamiselta edullisia hintoja, ilmaisia ko-keilukertoja ja kannustavaa ilmapiiriä. Heidän mielestään on tärkeää taata, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus viettää vapaa-aikaa oman mielenkiintonsa mukaan niin maaseudulla kuin kaupungeissakin.

LASTEN SUOSITUKSET

”Vapaa-aika ja harrastusmahdollisuudet tulisi järjestää mahdollisimman edullisesti ja tietenkin kannustavasti. Mainostaa kannattaisi myös, esimerkiksi koulun ilmoitustauluilla.”

”Ne voisivat olla ilmaisia, mutta jos se ei ole mahdollista, niin ne lapset ja nuoret, joiden perheet ovat vähävaraisempia, saisivat rahallista tukea.”

”Keskitetään siihen, että kannustetaan jokaista tekemään itsenäisesti tai kaverin kanssa omaa juttuaan, josta nauttii, eikä väkisin koiteta vetää kaikkia yhteen kasaan tekemään samaa asiaa.”

”Täällä syrjäkylällä toiminta voisi olla niin sanotusti kiertävää. Esimerkiksi joka kuukausi kerran jalkaudutaan vaikka eri kylien nuorisoseuroille pitämään kerhotoimintaa.”

KUNTAPÄÄTTÄJÄT EDISTÄVÄT LASTEN SUOSITUKSIA

Kuuntelemalla ja huomioimalla lasten toiveet ja tarpeet mielekkästä vapaa-ajasta.

Huolehtimalla, että kaikille lapsille taataan mahdollisuus vähintään yhteen harrastukseen, joka ei kuormita perheen taloutta ja toimeentuloa.

Kehittämällä aktiivisesti harrastamisen Suomen mallia kunnassa ja takaamalla näin kaikille koululaisille yhden maksuttoman harrastuksen koulupäivän yhteydessä.

Takaamalla harrastusmahdollisuudet myös harvaan asutuilla alueilla esimerkiksi koulun ja harrastustoiminnan yhteistyöllä, koulun kerhoilla, kiertävillä harrastuksilla tai etäyhteyksillä.

Ottamalla lapset mukaan ideoimaan, kehittämään ja arvioimaan mielekästä vapaa-ajan toimintaa, harrastuksia sekä kaikille saavutettavia ja turvallisia hengailupaikkoja.

LÄHDELUETTELO:

- 1 Suomen virallinen tilasto (SVT) (2018). Tulonjakotilasto, Väestöryhmittäiset Tuloterot Ja Pienituloisuus 2018. https://www.stat.fi/til/tjt/2018/06/tjt_2018_06_2020-03-12_tie_001_fi.html
- 2 Haavoittavassa asemassa olevissa perheissä vanhemmat ovat usein esimerkiksi yksinhuoltajia, matalapalkkaisilla aloilla työskenteleviä, matalasti koulutettuja tai maahanmuuttajataustaisia. Euroopan Komissio (2020) Komission yksiköiden valmisteluasiakirja: Suomen maaraportti, 35-56.
- 3 Niko Eskelinen ja Jiri Sironen (2017) Köyhyys – syitä ja seurauksia. <http://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2013/04/Koyhyys-syita-ja-seurauksia-2017.pdf>
- 4 Tilastokeskus, työttömyysaste kuukausittain 1989M01-2020M10. <https://findikaattori.fi/fi/34>
- 5 Pelastakaa Lapset (2019) Lapsen ääni 2019. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2019/10/08094144/Lapsen_Aani_2019_web.pdf
- 6 Pelastakaa Lapset (2020) Stressi, huoli ja yksinäisyys - Koronapandemian vaikutukset lasten ja nuorten elämään. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2020/05/22105112/Lapsen_aani_2020_FI_web.pdf
- 7 Ensi- ja turvakotien liitto (2020) Ensi- ja turvakotien liiton nettikysely lapsiperheille korona-tilanteen aiheuttamista ongelmista – tulokset ja johtopäätökset. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/wp-content/uploads/2020/05/Ensi-ja-turvakotien-liiton-lapsiperheiden-koronakyselyn-raportti-19.5.2020.pdf?x91218>
- 8 YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1991).
- 9 Unicef (2015). Lapsivaikutusten arviointi kunnissa. <https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/Vaikuttaminen/Ohjeita+lapsivaikutusten+ennakkoarviointiin+kunnan+päätöksenteossa+lokakuu2015.pdf>
- 10 YK:n lapsen oikeuksien komitea (2016). Yleiskommentti nro 19 julkisesta budjetoinnista lasten oikeuksien toteuttamiseksi: https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37289135/CRC_C_GC_19_julkaisu.pdf/6afcf535f-566b-3b7f-9deb-6c74ae60ffe0/CRC_C_GC_19_julkaisu.pdf?t=1488440991000
- 11 YK:n lapsen oikeuksien komitea (2016) Yleiskommentti nro 19 julkisesta budjetoinnista lasten oikeuksien toteuttamiseksi, artikla 84.
- 12 Unicef (2020) Lapsiystävällinen kunta: <https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/lapsiystavallinen-kunta/>
- 13 THL, (2019). Lapsen osallisuus. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>
- 14 Oikeusministeriö (2020) ”kuullaan mutta ei kuunnella”: osallistumisoikeudet Suomessa, Arviointiraportti, indikaattori8. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162085/OM_2020_10.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 15 Anttila, N.; Huurre, T. Malin, M. & Santalahti, P. (2016). Mielenterveyden edistäminen varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen. THL. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130003/URN_ISBN_978-952-302-613-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 16 OECD (2019) Education at Glance 2019: https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2019_CN_FIN.pdf
- 17 Salmi & Karvonen (2016) Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131589/URN_ISBN_978-952-302-742-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 18 Lapsen oikeuksien sopimus (1991). artikla 31

**”
PITÄÄ OLLA
JOKU AIKUINEN,
JOLLE VOI KERTOA
KAIKEN.”**

LISÄTIETOJA

Tiina-Maria Levamo

Erityisasiantuntija – lapsen oikeudet ja vaikuttamistyö

tiina-maria.levamo@pelastakaalapset.fi

Puh. +358 505706 360

www.pelastakaalapset.fi

Pelastakaa Lapset

